

• При користуванні чужими грошовими коштами у договірних зобов'язаннях боржник має підставу одержання грошей – це договір позики або елемент договору позики у змішаному договорі (ст. 628 ЦК). При користуванні чужими грошовими коштами у позадоговірних зобов'язаннях боржник не має підставу одержання грошей, але підстава, на якій вони були отримані, згодом відпала (гроші отримані внаслідок помилки, випадку, дій інших осіб, власних дій по набуттю майна, договір згодом був визнаний недійсним тощо).

• При користуванні чужими грошовими коштами у договірних зобов'язаннях боржник, як правило, винний у порушенні умов договору. Але у зв'язку зі значною шкодою прострочення грошових зобов'язань, законом передбачено, що боржник не звільняється від відповідальності за неможливість виконання ним грошового зобов'язання, тобто його вина заздалегідь передбачається, але боржнику не надається права довести свою невинуватість. При користуванні чужими грошовими коштами у позадоговірних зобов'язаннях вина набувача не має значення, тобто передбачається, що він є невинним у тому, що ці грошові кошти у нього є.

• Проценти за користування чужими грошовими коштами у договірних зобов'язаннях стягуються з дня виникнення права вимоги кредитора до дня припинення зобов'язання виконанням. Проценти річних за користування чужими грошовими коштами у позадоговірних зобов'язаннях стягуються з часу, коли ця особа дізналася або могла дізнатися про володіння цими грошовими коштами без достатньої правової підстави.

З огляду на це, можна зробити наступне застереження. Стягнення майна, яке набуто, збережене без достатньої правової підстави, є правовими наслідками порушення зобов'язання, але не є мірою відповідальності, тому що такі наслідки не пов'язані з додатковими майновими обтяженнями, стягується тільки те, що безпідставно набуто, збережено. Але проценти за користування цими безпідставно одержаними чи збереженими грошовими коштами є мірою цивільно-правової відповідальності, тому що вони є додатковими майновими безеквівалентними обтяженнями боржника, який дізнався або міг би дізнатися про володіння цими грошима без достатньої правової підстави.

Колянковська Т. О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук*

ПРОПОЗИЦІЯ ПРО УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ

За змістом ст. 641 ЦК України офертою визнається пропозиція укласти договір, яка адресована одній чи кільком особам, містить вказівку на істотні умови договору і виражає намір особи, яка зробила пропозицію, вважати себе зв'язаною договором у разі її прийняття.

Рисами оферти виступають ряд ознак, які індивідуалізують таку пропозицію і в сукупності тягнуть за собою встановлені законом правові наслідки для оферента та акцептанта.

Перша ознака стосується визначеності оферти. Недостатньо визначена оферта може викликати різне розуміння її змісту самим оферентом, та особою до якої було спрямовано пропозицію. Така невизначеність повинна бути витлумачена на користь акцептанта (того, хто отримав та прийняв оферту) виходячи із загального принципу, в силу якого в першу чергу враховуються інтереси сторони, яка сприйняла виявлення волі, що потребує тлумачення. (Див.: Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга первая: Общие положения: Изд. 3-е. стереотипное. – М.: «Статут», 2001. – С. 196.)

З наведеної ознаки щодо визначеності оферти випливає адресність оферти, з якої має бути ясно, до кого саме вона звернена. Адресність в літературі нерідко розглядається адресування (спрямованість) оферти конкретно одній чи кільком особам (конкретним особам) і ніколи не може бути «кинута в толпу» (рос.). Прихильники цього підходу, Р. О. Халфіна, Ф. І. Гавзе, вважали, що «пропозиція не може розглядатися як оферта, оскільки тут ще не встановлено один із істотних елементів договору – його сторона». (Халфина Р. О. Значение и сущность договора в советском социалистическом гражданском праве. М.: Изд-во АН СССР, 1952. – С. 207.)

Новицький І.Б., Лунц Л. А. вважали, що офертою можна визнавати й пропозицію, яка адресована невизначеному колу осіб, якщо з неї випливає намір оферента укласти договір «з будь-ким і кожним». (Новицкий И. Б., Лунц Л. А. Общее учение об обязательстве. – М.: Госюриздат, 1954. – С. 151 – 152)

Однак, ЦК України містить загальну презумпцію того, що реклама та інші пропозиції, які адресовані невизначеному колу осіб, визнаються лише запрошеннями до оферти, але не офертою.

Відповідно до ч. 2 ст. 641 ЦК пропозиція, розрахована на невизначене коло осіб (наприклад, реклама), визнається запрошенням до оферти, якщо інше не зазначено в цій пропозиції.

Друга ознака оферти відноситься до її змісту. Оферта має містити вказівку на істотні умови майбутнього договору. Зазначена вимога має подвійний зміст, оскільки обов'язково мають бути визначені умови, визнані істотними в силу закону, а зазначений в оферті набір умов визнається для акцептанта максимальним. Відповідно, після того як адресат прийме пропозицію, не запропонувавши зі свого боку жодних змін або доповнень до оферти, оферент не зможе змінювати набір умов, які містяться в оферті. (Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга первая: Общие положения: Изд. 3-е. стереотипное. – М.: «Статут», 2001. – С. 197.)

Третя вимога щодо оферти стосується її направленості. Оферта повинна виражати намір особи, яка її зробила (оферента), вважати себе

зобов'язано у разі її прийняття. Це означає, що зі змісту оферти акцептант повинен зробити висновок про те, що для укладення договору достатньо вираження ним волі, яка співпадає з офертою.

Зазначені ознаки оферти дають можливість відмежувати її від звичайних переговорів, які вчиняються усно або письмово і переслідують мету уточнити наміри контрагента або викликати на те, щоб він виступив із зустрічною пропозицією. (Див.: Бєрвєно С. М. Проблеми договірної права України //Дис. ...доктора юрид.наук. – Київ, 2006. – С.207-209)

Пропозицію укласти договір можна змінити або взагалі відкликати (скасувати), але не пізніше, як до моменту або в момент її отримання адресатом. У цьому разі, раніше зроблена оферта втрачає свою значимість і не зв'язує оферента. Оферта, яку одержав адресат, не може бути відкликана протягом строку для її акцепту, якщо інше не передбачено в самій оферті або не випливає із суті пропозиції чи з обставинки, в якій вона зроблена.

Оферта може бути зроблена із зазначенням або без зазначення строку для відповіді. Якщо пропозицію укласти договір зроблено із зазначенням строку для відповіді, то договір вважається укладеним за умови, що особа, яка зробила пропозицію, одержала від другої сторони відповідь про прийняття пропозиції протягом цього строку (ст. 643 ЦК України).

У пропозиції укласти договір, яка адресується другій стороні, строк для відповіді може не зазначатись. У цьому разі укладення договору залежить від того, в якій формі зроблено пропозицію – усній чи письмовій. Коли оферта зроблена усно, без зазначення строку для відповіді, договір вважається укладеним, якщо друга сторона негайно заявила оферентові про прийняття нею пропозиції. Якщо ж таку пропозицію зроблено в письмовій формі, договір вважається укладеним, коли відповідь про прийняття пропозиції отримано протягом нормально-необхідного для цього часу.

Відповідно до ст. 646 ЦК України відповідь про згоду укласти договір на інших, ніж було запропоновано, умовах визнається відмовою від пропозиції і водночас є новою пропозицією. Сторони в цьому разі міняються місцями: акцептант стає оферентом, а оферент – акцептантом, бо на нову пропозицію потрібна згода колишнього оферента.

Кривенко Ю. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного права, кандидат юридичних наук, доцент*

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ

Під правовим статусом у науці прийнято розуміти юридично закріплене положення особи в суспільстві. Аналіз правового статусу особи дозволяє отримати уявлення про значення і роль, яку особа відіграє у суспільстві, про ті можливості, якими вона може реально скористатися для реалізації своїх інтересів. Крім того, категорія правового статусу відо-